

At
høre
blive^{og}
hørt^{*}

Morten Poulsen

*En oversættelse af *To Hear and Being Heard*, udgivet ved Center for
Kunstnerisk forskning og Udvikling, København, maj 2022.

At lytte er, som al kommunikation, trænet¹. Det er kulturelt og geografisk specifikt, formet af sociale, politiske og økonomiske kræfter, vold og undertrykkelse. På trods af dette forventes det, at vi lytter på universelle måder. Fejlen i dette er tydelig, når man tænker på, at selvom vi antager, at vi lytter omhyggeligt, er det en almindelig klage at ikke blive hørt, at blive mishørt eller misforstået.

- AM Kanngieser²

Som en del af forløbet Enhanced Practice ved Center for Kunstnerisk Forskning og Udvikling (København, DK) gennemførte jeg et kort praksisbaseret kunstnerisk forskningsprojekt, hvor jeg udforskede lytning og det "at blive hørt"³. Projektet afspejler mit ønske om kritisk at undersøge forskellige forståelser af lytning, dets anvendelser, misbrug og potentialer i forhold til sociale forandringer set i lyset af samtidens udfordringer.

Til dette projekt organiserede og faciliterede jeg deltager-baserede aktiviteter hvor vi i fællesskab kunne stille spørgsmålstejn ved vores lytning: hvordan vi lytter, hvad vi lytter efter, hvordan det føles at blive lyttet til, og hvordan det føles at blive hørt. Sammen iscenesatte vi samtaler og måder at gøre ting med lyd: at lave utilsigtede lyde med lydskabende objekter og med lukkede øjne; at lave private lyde, der kun kunne høres af én selv, at "dele scene" gennem kollektive improvisationer og lave musik, der var mindre

fokuseret på lydene end på pauserne og på forventning. Derudover eksperimenterede vi med at lytte gennem berøring.

De fleste af aktiviteterne fandt sted i og omkring *House of Ears*: et mindre provisorisk rum i et større rum⁴ lavet af vægge af tynde og bløde stoffer, som bevægede sig af de svage lufttryk, der produceres, når en krop bevæger sig ved siden af dem. Jeg havde skabt dette rum for at invitere og være vært for deltagerne og vores lytning. Især da vi reflekterede over disse ovenstående kollektive soniske praksisser, diskuterede vi begrebet at *blive hørt* til at beskrive følelsen af at blive anerkendt eller *set*, og hvilken slags lytning, det at blive hørt anmoder. Da vi forsøgte at beskrive for hinanden elementerne i fornemmelsen af at blive hørt, blev det

tydeligt, at denne fornemmelse er svær at forklare med ord, men meget genkendelig som en følelse.

Disse elementer; *House of Ears*, vores lytning og lydskabelse sammen, og vores kollektive samtaler, satte gang i vores diskussioner om, hvad lytning er, og hvad den er til for.

I artiklen *Listening, Thinking, Being* (2010) udforsker Lispeth Lipari et perspektiv af lytning, som forfatteren kalder *lyttende væren* (listening being). Lipari skriver:

"... i det lyttende væren kommer jeg til samtalen tom – ikke tom for erfaring eller historie – men tom for troen på, at min erfaring eller historie definerer grænserne for mulig mening og erfaring. I det lyttende væren er jeg derved tom for besiddelse og for alle andre intentioner end intentionen om at engagere mig med dig og dét, der vil ske." - Lispeth Lipari, s. 355

Hvad jeg forstår ved dette citat, er vigtigheden af en bevidsthed om mine egne begrænsninger som lytter; begrænsninger, der er formet af min specifikke baggrund og historie, og som positionerer mig i forhold til verden. I forhold hertil beskriver Lipari i sin tekst en lytning som på én gang inviterer og som på samme tid er vært for den anden. Som jeg har oplevet i mit projekt, kan denne lytte-som-vært udløse en række forskellige reaktioner, lige fra akavethed og forlegenhed til latter og *empowerment*⁵. Jeg forstår, at det er

i disse reaktioner, at der i lytningen kan findes et transformationspotentiale, da vi ikke længere kun hører (som i at passivt opfatte lyd), men også, gennem vores følelsesmæssige engagement, begynde at *tilhøre* og *blive* det hørte⁶. Jeg tror, at oplevelsen af denne form for lytning kan gøre os i stand til at udvikle vores følelse af involvering og forbundethed, fordi det kræver af lytteren en bevidsthed om sin egen specifikke baggrund og position; en følsomhed som vært for den anden; og en dyrkning af en følelse af at tilhørsforhold til det hørte. I mit arbejde forstår jeg disse aspekter som centrale i udviklingen af en lytning, der inkluderer en anerkendelse af det hørte; en lytning, der dyrker det *at blive hørt*.

Erfaringer med at lytte, og erfaringer i at lytte *med* (det hørte), og især med at lytte sammen, som vi praktiserede i mit projekt, afslører hvordan forskellige mennesker lytter: hvordan det på én gang afhænger af og afslører deres position: deres biografi, deres selvfølelse ift. normativitet og deres orientering. Det gør os således opmærksomme på, at vi ikke oplever verden på samme måde. Denne indsigt, opnået gennem praksis og i sammenhæng med Lipari og Kanngieser, kompleksiserer vores forståelse af lytning og dens anvendelser ud over en simpel forståelse af lytning som et middel til at forstå sociale relationer og positionaliteter. På denne baggrund er mit arbejde motiveret til at stille spørgsmålstejn ved forventningerne om, at lytning sker på universelle måder, eller at lytning er universelt godt. I stedet bliver vi ikke alle hørt på lige måde, som en deltager i mit projekt udtalte efter en kollektiv

lytteøvelse. Følelsen af at blive hørt, som vi praktiserede i mit projekt, øger vores følsomhed over for, hvad det vil sige *ikke* at blive hørt, den skitserer begrænsningerne af vores egne lytteevner og påpeger den effekt, vores individuelle selvopfattelse har på, hvad vi hører.

På overfladen virker det til, at der finder mere lytning sted end nogensinde, og i flere former: Markedsført som social lytning sporer virksomheder brugernes data på tværs af sociale medieplatforme med det formål at udvikle brands og målrettede annoncer⁷. Regeringer "aflytter" data, beskeder og telefonopkald fra deres allierede⁸ og borgere⁹. Always-on (altid-tændt) mikrofoner og stemme-genkendelsessoftware er indbygget i smarte enheder, hvilket får nogle teknologivirksomheder til at advare folk om ikke at tale om følsomme oplysninger i nærheden af deres produkter¹⁰. Mikrofoner er placeret dybt i havet¹¹ og på Mars¹², mens videnskabsfolk optager, analyserer og beskriver verden og andre planeter omkring os. Der er velmenende guides til, hvordan dét at blive en bedre lytter kan forbedre relationer¹³, og hvordan mere effektiv lytning kan forbedre handel¹⁴. At lytte bliver et politisk stunt, når politikere etablerer borgerråd, mens de i sidste ende ikke er forpligtet til at tage stilling til deres forslag¹⁵, eller laver podcasts som spørger uden at lytte¹⁶. Mikrofoner og digitale optagere bliver billigere, og flere musikere, lydkunstnere og felt-optagere optager stadig flere ting, lige fra den grønlandske is, der smelter¹⁷ til jordens magnetfelt¹⁸.

Mens en generel forståelse af lytning kan gøre os i stand til at lære, forstå og skabe empati med verden og andre/andet, kan lytning også ske ud fra en vanetænkning, der forstærker kategorier og velkendte strukturer, som baserer sig på genkendelsen af visse aspekter og som effektivt ignorerer andre. En lytning, der kun rigtig hører, hvad den forventer at høre, kan man sige. I nogle af de ovennævnte tilfælde risikerer lytning eller en erklæret interesse for at lytte at blive en distraktion for at fremstå opmærksom og lyttende, og som i sidste ende fortyndes i stil med greenwashing¹⁹; *listenwashing*. Så jeg undres hvorfor, med al denne lytning, at nutidige udfordringer som klima-kollaps, migration, folkesundhed, osv. stadig ikke er blevet løst ordentligt. Ud fra de erfaringer, jeg har indsamlet gennem mit projekt, konkluderer jeg, at vi ikke har brug for mere lytning i sin generelle forstand. I stedet tror jeg, at vi har brug for mere af det, Lipari kalder lyttende væren, og som jeg i dette projekt kalder *at blive hørt*.

At lytte er trænet, som Kanngieser fastslår i citatet ovenfor. I mit arbejde med en socialt engageret og deltagerbaseret lydkunstnerisk praksis oplever jeg, at det *at blive hørt* medfører en anden indstilling til lytningen, hvor lytteren opfordres til at udvikle en bevidsthed om egen position og privilegier, om hvordan de bliver hørt og hvordan de er involveret i, hvad eller hvem der bliver og ikke bliver hørt. Andre af mine projekter har på samme måde søgt at skabe "trænings-plads" til at af-træne (aflære) lyttevener for at ændre vores holdning til det ikke-hørte og underrepræsenterede²⁰. Når lytningen så er rettet mod det ikke-hørte

eller underrepræsenterede, kan vi gøre dette på en mere omhyggelig og omsorgsfuld måde. I stedet for at lægge ansvaret for at tale på skuldrene af de ikke-hørte, eller at æstetificere det ikke-hørte, placerer en praksis, som baserer sig på *at blive hørt*, ansvaret på skuldrene af dem, der lytter (eller som bør lytte).

At belyse omfanget af, hvordan vanetænkning påvirker vores lytning (inklusiv min egen), og at udforske, hvordan vi kan øve os i *at blive hørt*, vil være en opgave, som jeg vil fortsætte med at undersøge i mit fremtidige arbejde. Derudover sigter jeg efter at være opmærksom på, hvem det er, der bør høres, og hvem der bør lytte, som netop er kontekst-afhængig og ikke statisk. Det, jeg videretager fra mit projekt på dette stadie, er effekten af at lytte sammen og overveje disse spørgsmål, mens vi lytter. Med den bemærkning vil jeg, for at vende tilbage til de særlige oplevelser, vi havde i House of Ears, afslutte denne tekst med nogle nøgleord, der dukkede op, da nogle af deltagerne i mit projekt diskuterede; hvad betyder *at blive hørt*?

..... *Generøsitet _ empati _ plads nok _ tid nok _ opmærksomhed _ tab af sig selv _ tillid _ tilpasning _ kærlighed _ bekræftelse _ bevægelse _ en form for skabelse _ en form for tilblivelse _ at lade verden ske, og ske med verden _ indlæggelse _ sårbarhed _ hengivenhed _ opleve sig selv og mere-end-selv _*

Referencer:

- LISPETH LIPARI, *Listening, Thinking, Being*, - Communication Theory 20 (2010) 348-362.
- Michael Gallagher, *Listening, Meaning and Power - On Listening*, Uniformbooks 2013.

Notes:

¹ I det oprindelig citat lyder således: "Listening is, as all communication, trained.", hvilket skal henvise til at lytningen er indlært eller formet gennem erfaring, og dermed også *trænet* over tid.

² AM Kanngieser, Critical Modes of Listening, CTM 2021: <https://youtu.be/kGe0DYMroEg?t=4102>

³ Hele projektet foregik gennem april og maj 2022. Aktiviteterne i House of Ears foregik d.4-19.april.

⁴ Jeg vil gerne anerkende den lokale kontekst for House of Ears, projektets begrænsninger og min egen position heri: Projektet var placeret i et af de tidligere staldhuse i Købbyen, København, (bygget fra 1878), som siden ca. 2000 har huset kreative virksomheder, gallerier, kunstnerstudier og natteliv. På den ene side af staldhusene ligger Øksnehallen, en stor bygning, der bruges til konferencer, modeshows, udstillinger, osv. På den anden side, inden for 100 meter, ligger verdens største stof-forbrugsrum, og gaderne omkring bruges af bl.a. socialt udsatte mennesker, både for at handle med og tage stoffer, og for hjemløse til husly. Bygningen, som projektet foregik i, er ejet af Københavns Kommune som kollektivt kunstneratelierrum, som jeg er en del af. Projektet var ikke offentligt, og deltagerne var der efter invitation.

⁵ Empowerment: evnen til at få kontrol over og tage ansvaret for sit eget liv og sin situation - ordnet.dk

⁶ Jeg har ikke den holdning, at mennesker behøver at antropo-morfisere, for eksempel et andet dyr, da dette kun gen-centrerer den menneskelige oplevelse og negligerer den andens autonomi. Lipari beskriver at være den lyttende vært således: "Jeg behøver ikke at oversætte dine ord til velkendte kategorier eller ideer. Jeg behøver ikke at "føle", hvad du føler, eller "vide", hvordan det føles at være dig. Det, jeg skal gøre, er at stå i nærheden af din smerte. At stå sammen med dig, lige ved siden af dig, og tilhøre dig, fuldt ud til stede med det igangværende udtryk af dig." - *Listening, Thinking, Being* p. 351

⁷ “Social listening is the process of tracking mentions of certain words, phrases, or even complex queries across social media and the web, followed by an analysis of the data. ... The exciting thing about social media listening is that it gives you access to invaluable insights on your customers, market, and competition: think of it as getting answers to questions that matter to your business, but without having to ask the actual questions.” - <https://martech.org/social-listening/>

⁸ “Through targeted retrievals and the use of NSA-developed analysis software known as Xkeyscore, NSA intercepted both calls, texts and chat messages to and from telephones of officials in the neighbouring countries.” - <https://www.reuters.com/world/europe/us-security-agency-spied-merkel-other-top-european-officials-through-danish-2021-05-30/>

⁹ <https://www.theguardian.com/commentisfree/2016/feb/09/internet-of-things-smart-devices-spying-surveillance-us-government>

¹⁰ Samsung SmartTV privacy policy, warning users not to discuss personal info in front of their TV - <https://twitter.com/xor/status/564356757007261696>

¹¹ <https://www.forbes.com/sites/forbestechcouncil/2022/02/07/its-time-to-listen-to-the-ocean-literally/?sh=7a34e07032af>

¹² <https://www.nasa.gov/feature/jpl/hear-sounds-from-mars-captured-by-nasa-s-perseverance-rover>

¹³ “How to Become a Better Listener” - <https://www.psychologytoday.com/us/blog/how-do-life/201405/how-become-better-listener>

¹⁴ “5 Ways Listening Grows Your Business” - <https://www.entrepreneur.com/article/249998>

¹⁵ I 2020 etablerede den danske klima-, energi- og forsyningsminister Dan Jørgensen et borgerråd, der skulle levere løsninger på klimakrisen. Politikerne er dog ikke forpligtet til at overveje borgernes forslag. - <https://www.information.dk/indland/2020/06/kommer-danmarks-klimaborgering-goere-bedre-klogere-siger-dan-joergensen>

¹⁶ “Statsministeren spørger, men det er, som om hun ikke virkelig lytter. Snarere er projektet, at nogle (os der lytter) skal høre, at nogen lytter, og det er ikke det samme.” - <https://www.information.dk/moti/2022/06/statsministeren-spoerger-podcast-virkelig-lytter>

¹⁷ Jacob Kirkegaard, Isfald - <https://fonik.dk/works/isfald.html>

¹⁸ Christian Skjødt Hasselstrøm, Beneath - <https://skjodt.net/beneath/>

¹⁹ Greenwashing: vildledende markedsføring af aktiviteter eller produkter, der præsenteres mere miljøvenlige og bæredygtige end de er - ordnet.dk

²⁰ *The white voice* (2021), en deltagerbaseret manuskript-performance for mænd til kritisk at decentrere deres egen stemme, og *Ulydig* (2021), en række workshops, hvor deltagerne reflekterede over fællesskab, køn og stemme.

